

Československo v letech 1968 – 1989 z pohledu Antonína Navrátila

Antonín Navrátil, narozen roku 1958 v Praze, pochází z dělnické rodiny. Již od šesti let se věnoval herectví (v roce 1964 začínal v televizním pořadu Hledáme písničky pro děti). V deseti letech přišla jeho nejznámější role Honzy v seriálu Kamarádi a o několik let později ztvárnil nejednoho prince v českých pohádkách, jako například Jak Jaromil ke štěstí přišel, Až já budu královna, nebo Sedmipírek. Nyní se věnuje dabingu, režii a úpravě dialogů. Zde vypráví své zážitky z dob okupace a normalizace Československa:

Jak to všechno začalo

„Moje první setkání s politikou bylo v roce 1968, kdy jsme točili takový dětský seriál Kamarádi, kde jsme měli dialog před zdí, a my jsme si vybrali kus kde bylo napsáno „Běž domů Ivane“, čehož si nikdo nevšimnul. Přišlo se na to teprve při projekcích, kdy se to honem muselo přetočit, protože za to lidi líтали z práce.“

„Jenže tomu předcházela vlastně ten největší šok, co může bejt pro desetiletého kluka. Když jsme byli na dovolený na Šumavě, tak jsme ráno slyšeli v rádiu, že se hraje hymna, což není obvyklé. Táta se šel podívat co se děje a vrátil se, že jsme okupovaný.“

Tenkrát byla otevřená hranice do Západního Německa. Měli jsme možnost utéct, ale protože jsme měli v Praze psa, tak jsme se kvůli němu vrátili a prožívali okupaci a normalizaci naplno.“

Okupace

„Ta samotná okupace byla děsivá, protože z té Kubovy Huti jsme utíkali v noci. Na silnici stály sovětský tanky a my jsme museli běžet přes pole. Táta říkal, že jestli uděláme nějaký hluk, tak že ti vojáci začnou střílet. Naštěstí se nám podařilo dostat se na nádraží, kde v noci asi ve čtyři hodiny jel vlak do Prahy. A já jsem se učil nebát chodit se psem ven, protože tady už to bylo všechno zabraný; v naší ulici byly obrněná vozidla, o ulici níž byly tanky, Rusáci si tam udělali dvě zemlianky, přímo v našem parku. Nikdo z nás nevěděl, co ty kluci ruský udělaj. Jestli budou střílet, jakože se střílelo a hodně lidí tenkrát zabili. O tom se taky nesmělo mluvit.“

Veřejný x soukromý prostor

„No, ten byl, jak se říká, „na prášky“. Doma rodiče samozřejmě ve slabší chvíli řekli, co si doopravdy mysleli, ale hnedka přiletěla varovná věta: „Ale opovaž se to říct ve škole! Protože by tebe vyhodili ze školy a nás by vyhodili z práce.““

Cestování

„Cestovalo se tam, kam se smělo. Stačilo, aby měl člověk škrálop, a už nedostal tzv. devizový příslib, takže si to ten aparát hlídal a odměňoval jenom ty poslušné lidi. I když to nemělo vždycky logiku, někdy dostali příslib i třeba lidi, který zlobili.

Já jsem se jako študák dostal do Portugalska, na festival, levicový festival, kde jsme hráli naši levicovou hru. Tam jsem viděl, jak místní komunisti vytesávají svoje hesla do nádhernejch starejch zdí. Tenkrát se mi hodně zošklivili. Jel s námi samozřejmě dohled, protože s každým takovýmhle zájezdem jel dohled, nás hlídal Dr. Svetožár Vítek, který nám říkal: „Víte, soudruzi, život to je taková lodička na rozbouřeném oceánu, a vy musíte ty plachty napnout včas a přesně tam kam fouká vítr, jinak se potopíte“. No a ten nás potom udal, že když jsme se poprvé jako študáci dostali k moři, na úplně opuštěný pláži, 10 km od nejbližší obydlené vesnice, tak jsme se všichni svlíkli a vykoukali jsme se nahý. Takže jsme pak měli zákaz vycestovat.“

Spartakiádní cvičení

„Ano, byl jsem zapojen do spartakiádního cvičení, povinně jsem chodil cvičit na Strahov, ale ne nějaký tělocvičný úkony – držel jsem jednu tisícinu vlajky. My jsme nastoupili, každej jsme měli jednu desku a na jedny straně byla rudá vlajka a na druhý naše vlajka, tak jsme to točili. No a já jsem pochopil, že jediná možnost, jak se dostat ven, je otočit to špatně. Tak jsem to několikrát otočil špatně, což toho generála, co nás tam měl na povel, strašně rozlítlo, takže mě vyhodili.

Bylo to něco strašného. Spousta lidí na to vzpomíná v dobrým, ale nebylo to nic hezkého, lidi byli prostě znásilňovaný. Mohl jste říct „já nechci“, ale ty následky byly. Byly sice plíživý, ale byly. Třeba nebyl devizový příslib.“

Podpultové zboží a fronty v obchodech

„Já si pamatuju na jednu historku. Moje máma se dozvěděla, že do místní samoobsluhy došly kečupy, tak tam zavolala a představila se jako že je z Národního výboru a že ví, že jim přišly kečupy, a že tam posílá syna. Tak jsem tam šel. Dostal jsem vzadu od pana vedoucího, kterej se klepal, protože se bál, v papírovym sáčku (aby to nikdo neviděl) kečup. Tak takhle se sháněly věci, který tenkrát nebyly. To už si nikdo nedovede představit.

Já sám jsem měl velký problémy, když jsem vyfotil naši samoobsluhu, když tam nebylo vůbec nic a šlo to až před prokurátora, protože jsem vyfotil prostě prázdné pulty.“

Televizní seriály a pořady

„Já jsem se nejen díval na Ženu za pultem, Okres na severu a podobné nesmysly, ale také jsme točili seriály a snažili jsme se samozřejmě těm politickejším tématům vyhnout. Například když jsme měli točit třetí řadu seriálu Kamarádi, tak jsme to všichni odmítli, protože podmínka byla, že jsme jako kamarádi měli vstoupit do SSM, tak jsme řekli, že to radši točit nebudeme. Pak jsem dělal seriál Zkoušky z dospělosti, tam jsem měl velký problém, že jsem neuměl říct soudruhu, to mi prostě nešlo. Tak jsem si celou scénu přes noc přepsal tak, abych to říkat nemusel, abych ho vůbec neoslovoval.

Nicméně když potom šlo o to dostat se do divadla a zůstat tam, tak mi pomáhal spolužák mýho táty, Jarda Moučka, kterej to vzal přes tu politickou linii. Ten mi říkal, že musím podpořit partaj, a já mu neříkal, že nechci. A když to přišlo, když si mě předvolali, tak jsem věděl, že je zle. Přišel ředitel divadla Míka a ten mi řekl: „No, já vím, o co tu jde, nemusíte mi nic říkat. Prostě já tu mam směrná čísla a pokud je nenaplním, tak musí odejít někdo, kdo není straník a nedostane angažmá. Tak jsem kejvnul. Večer jsem šel k nám do hospody, kde jsem se všem přiznal. A všichni mě chlácholili. A ve mně se něco zlomilo, tak jsem třetí den přišel na tu jejich partaj za Jardou Moučkou a řekl jsem, že dokud tam budou takový lidi – a teď jsem jmenoval – že tam prostě nevstoupím. Ale protože už ředitel Míka mě měl za čekatele, tak mi hned ten den vystavil doživotní angažmá, a když jsem řekl, že do té strany nevstoupím, tak už s tím nemohl nic dělat. Já se za to nestydím. Myslím, že to byla sprostěárna ode mě daleko menší než od nich. Protože ty jejich přemlouvací metody a nátlakový akce, ty byly opravdu...kdo to nezažil, ten neví co to je. Dneska to přijde mladejům směšný, ale tenkrát se opravdu jednalo o celej osud člověka. I jeho dětí. I jeho rodičů.“

Volby

„Jak probíhaly volby? Trapně. 99,9% volilo...“

Normalizační prověrky a jejich následky

„No tak prověrky byly, ale já bych se spíš zmínil jenom o tom, že v každé ulici byl uliční důvěrník, který se neštítel chodit třeba večer ve tmě pod okna a poslouchat, kdo tam má Svobodnou Evropu. A už to šlo do posudku. Takový posudek třeba stačil k tomu, aby se člověk nedostal na gymnázium.

Ono vůbec stačilo málo. Já si třeba pamatuju, že jsem našemu basketbalovému družstvu nastříkal na trička Sochu Svobody. Americkou. S pruhama. A hvězdama. Jenže v době toho turnaje, kdy jsme hráli, zrovna probíhala ve škole nějaká ideologická konference. No to byl rumec. To jsem tenkrát měl kliku, díky paní ředitelce mě na škole nechali. Ono stačilo třeba přijít do školy v džínách, a už byl průšvih. Anebo když někdo přišel s dlouhejma vlasama, tak byl upozorněnej, že se musí do druhého dne ostříhat. A když to neudělal, tak ho chytli a ostříhali ho sami. Anebo ho chytli policajti a ostříhali ho sami. A ještě ho zmlátili.

To je ve zkratce vlastně všecko.“